

Asia: VN/9806/2021

Taiteen edistämiskeskusta koskeva arviointi

1. Taiteen edistämiskeskuksen perustehtävää, tulevaisuuden visioita ja strategista asemointia tulee terävöittää

Valitse sopivin

-

Muutosehdotus tai muu kommentti

Tähän ei voi ottaa kantaa. Kuten esitys itsekin toteaa, tämä on yhteydessä muihin kohtiin.

2. Taiteen edistämiskeskuksen ohjauksen ja strategisen johtamisen tueksi tulee perustaa erillinen hallitus

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

On makuasia, miksi taideneuvostoa tai hallitusta kutsuu. Vastaava elin tarvitaan joka tapauksessa. Sillä olisi oltava yhteys taiteen kenttään kokoonpanonsa puolesta. Esityksen mukainen automaattinen kvootti kokoonpanossa alueellisille taidetoimikuntien puheenjohtajille kuulostaa keinotekoiselta.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Taiteen edistämiskeskuksen välistä tulosohjausta tulee terävöittää

Valitse sopivin

-

Muutosehdotus tai muu kommentti

Hallinto on kaunista ja sen kehittäminen järkevää.

4. Taiteen edistämiskeskuksen itsenäistä asemaa tulee vahvistaa ministeriön tavoiteohjelmissa määritellyn delegointiperiaatteen mukaisesti

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Oleellisinta ei ole, onko Taikella kuinka paljon itsenäistä päätösvaltaa, vaan kuka sitä käyttää ja miten. Kun taidehallinnossa toteutetaan arm's lenght -periaate ja säilytetään vertaisarviointi sekä elävä yhteys taiteen kenttään, on kehitys hyvä.

Mikäli taas siirrytään virastoon, jonka johtajan päätösvalta kasvaa vertaisarvioinnin sijasta ja jossa vertaisarviointi korvataan yksittäisillä arvioijilla, kehitys ei kuulosta suotavalta.

5. Taiteen toimikuntalaitos tulee uudistaa perusteellisesti

Valitse sopivin

En kannata

Muutosehdotus tai muu kommentti

Tämä on asiakirjan ydinkohtia. Asiakirja esittää taiteen kenttää heijastavista toimikunnista luopumista ja siirtymistä erillisten ulkopuolisten arvioitsijoiden käyttämiseen apurahajaossa. Tämä muuttaisi vertaisarviointiin perustuvan perinteemme toiseksi, muistuttamaan yksityisiä säätiöitä.

Mutta: valtion taidehallinto ei ole yksityinen säätiö. Se on osa julkista hallintoa ja tavoitteena tulee olla kansalaisyhteiskunnan osallistaminen, ei sen syrjäyttäminen. Vuoropuhelun mahdollisuus taiteen kentän, sitä edustavien järjestöjen sekä ihmisten ja hallinnon välillä on tavoite, johon kannattaa pyrkiä. Muualla hallinnossa mietitään nykyään laajalti kansalaisten osallistamisen keinoja, ei niiden kaventamista. Taidetoimikunnat edustaessaan taiteen kenttää mahdollistavat tämän vuoropuhelun kahteen suuntaan.

Asiakirjan esitys siirtymisestä hakemusten yksittäisiin arvioijiin ottaa esimerkiksi kaksi anglosaksista maata. Maiden valinta hämmästyttää, koska Suomen hallinnon perinteet liittyvät enemmän Pohjoismaihin kuin anglosaksisiin maihin Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Olisi ollut selvästi hyödyllisempää katsoa, mikä on järjestelmä Pohjolassa ja miten apurahojen vertaisarvioinnissa toimivat Statens Kunstfond Tanskassa, Kulturrådet Norjassa ja Ruotsin Konstnärsnämnden. Ne ovat verrokkimaitamme kun puhutaan hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan suhteista.

Esitimme aiemmassa lausunnossamme kirjastoapurahalain uudistamisesta, että suunniteltua kirjastoapurahojen siirtämistä valtion kirjallisuustoimikunnalle ei tule tehdä. Tämä kasvattaisi toimikunnan työn liian suureksi.

Tämä, ja muitakin erityisosaamista vaativia apuraha-asioita, on voitava viedä jatkossakin valmisteluun taidetoimikuntien alla toimiviin suppeampiin ryhmiin.

6. Taiteen edistämisen alueellista toimintaa tulee vahvistaa ja toiminnot tulee organisoida uudelleen

Valitse sopivin

En kannata

Muutosehdotus tai muu kommentti

Ajatus hakemusten jakamisesta alueellisiin ja valtakunnallisiin (s. 102) kuulostaa kuolleena syntyneeltä. Kuinka yksittäinen hakija voisi tämän määritellä? Johtaisiko se siihen, että joidenkin alojen hakemuksista ohjautuisi merkittävä osa alueellisiksi, joidenkin ei?

Sama kohta esittää ohimennen sitä, mikä vuoden 2010 käydyssä Taite-keskustelussa nousi vahvasti esiin: taiteen kenttä piti vieraana ajatusta, että päätösvaltaa siirtyy virkamiehille vertaisarvioinnin sijasta. Varttuneemmat tarkkailijat muistanevat, kuinka tiukasti ajatus tuolloin tyrmättiin.

Nyt asiakirja kirjaa (s. 102), että valtakunnallisista hankkeista voisi päättää Taiteen johtaja, samoin niistä, "joihin ei liity vertaisarviointia". Tämä kehitys ei ole oikea. Taiteen tuen on perustuttava vertaisarviointiin. Johtajalle on jo siirtynyt runsaasti päätösvaltaa yhteisöavustusten kasvun myötä aiemmin, kuten asiakirjakin toteaa. Vuonna 2019 hän päätti jo 43 prosentista apurahojen ja avustusten yhteissummasta.

7. Taiteen rahoitusmalli tulee uudistaa. Uudistuksen tueksi tulisi laatia kokonaisvaltainen selvitys taiteen rahoituksen tilasta ja tulevaisuudesta.

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

On selvää, että rahapelituottoihin perustunut malli on tullut tiensä päähän.

Ehdotuksen kohta "Samoin pyrkimykset taiteilijoiden taloudellisen aseman vahvistamiseen edellyttävät pitkällä aikavälillä apurahapohjaisen järjestelmän kriittistä uudelleentarkastelua" jää niin arvoitukselliseksi, että siihen on mahdotonta ottaa kantaa.

8. Taiteen edistämiskeskuksen toiminnan kansainvälisyyttä tulee vahvistaa

Valitse sopivin

En kannata

Muutosehdotus tai muu kommentti

Esityksessä on neljä kohtaa: 1) kansainvälisyys nostetaan painopisteeksi, 2) sille annetaan lisää resursseja ja 3) toimitaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ja 4) vertaisarviointiin hankitaan kansainvälisiäkin asiantuntijoita.

Näistä mikään ei tunnu tarkoituksenmukaiselta. 1) Taiken keskeinen tehtävä on tukea suomalaista taidetta ja sen tekijöitä. 2) Tämä toteutuu paremmin ohjaamalla resurssit tähän, ei uusiin kansainvälisiin tehtäviin. 3) Tätä työtä tekee jo joukko järjestöjä, tiedotuskeskuksia sekä vientiorganisaatioita. On järkevämpää tukea niitä kuin kehittää rinnakkaista toimintaa. 4) Kansainväliset arvioitsijat voisivat toimia vain niillä taiteen aloilla, joita ei ole sidottu kansallisiin kieliimme. Tämä saisi alat toimimaan eri tahdissa ja eri ehdoin.

Taiteen edistämiskeskuksen uudistamisen vaihtoehdot

Raportissa on esitetty uudistamisen vaihtoehtoiksi kolme kehittämismallia (s. 149-152).

Mikä esitetyistä kehittämismalleista olisi mielestänne sopivin.

-

Perustele valintasi

Kolme valittua mallia ovat vain kolme hypoteettista rajausta, eivätkä mikään sellaisenaan toteutettavia, mutta elävä elämä antaa muitakin etenemisteitä.

Kuten yllä olevista kommentistamme ilmennee, oleellisia asioita ovat:

- vertaisarvioinnin säilyminen
- hallinnon elävä vuorovaikutus taiteen kentän kanssa sekä vuoropuhelu kansalaisyhteiskunnan kanssa
- varova suhtautuminen apurahapäätösten siirtoon virkamiehille
- Pohjoismaisten hallinnollisten mallien ja kokemusten tutkiminen anglosaksisten sijasta
- arm's lenght - periaatteen ylläpito

Tyhtilä Veera
Suomen PEN ry

Manninen Leena
Suomen PEN ry